

KULTŪRA

MENAS LITERATŪRA MOKSLAS

Nesusireiškinime

Neretai pagalvoju, ar aktyvus dalyvavimas socialiniuose tinkluose kartais nėra subtili (o gal ir ne labai, gal atvirksčiai – grubi) žmogaus apgavystė, įteigianti, kad esi išmanus, šiuolaikiškas, užčiuopiantis laiko pulsą, turintis nuovoką, stilių ir humoro jausmą, o be viso šito dar pasižymintis estetinė pasaulio pagava (kačiukų, šuniukų, gėlių ir saulėlydžių nuotraukos, aišku, ir paties tinkamame interjere).

Kadangi ant nosies – antrasis prezidento rinkimų turas, socialiniai burbulai dar labiau išsipučia. Ir tada man jau nebesinori kelti į juos kojos, nes visi estetinio jausmo turėtojai ir stiliaus įkūnytojai pavirsta nuožmiais kraugeriais. Jeigu balsuosi ne už tą, už kurį reikia – šakės tau!.. – siunčia tokią nedviprasmišką žinutę visa savo povyza.

O aš, pusprotė, dar džiaugiasi, kad į antrąjį prezidento rinkimų turą išėjo pretendentai, dėl kurių pyktis nereikėtų. Na, bent jau nėra prasmės.

O, *sancta simplicitas!*.. Kokia košė užvirė!.. Lyg vyktų žūtbutinė kova tarp gėrio ir blogio, o ne tarp dviejų panašių kandidatų. O jau maniau, kad mes pasikeitėme ir tapome kur kas brandesne visuomene, nei buvome, kad galimas toks dalykas kaip visuomenės politinė kultūra...

Nors, tiesą pasakius, gal tai tėra socialinio burbulio efektas? Gal jam nereikėtų teikti didelio dėmesio?.. Juk sprendžia ne tik tie, kuriai aršiai taškosi į visas puses seilėmis ir siera, bet ir tie, kurie išmintingai tyli. Ar bent jau – tyli, ir tiek.

Lietuvoje dabar vyksta Poezijos pavasario renginiai. Dalyvau trijuose – pašnekesiuose kavinėje, moterų poezių skaitymuose prie Žemaitės paminklo ir popietėje visai šeimai Valstybės pažinimo centre. Viešpatie, koks gėris, kokia pilnatvė yra autentiškas talentingo žmogaus žodis!.. Koks lengvas širpuliukas nukrečia, klausantis Henriko Radausko „Vienaragio“ – toks pat drebulys nueina nugara ir išgirdus jaunos poetės eilėraščių apie džinsus, išgelbėsiančius pasaulį, ar per parką nuošus tamsiam vėjui, paberiančiam alyvų žiedus ant galvų.

Kokio velnio lįsti į tą socialinį burbulą tada, kai pati gamta, pati poezija gaivalingai teka už lango, homeriškai juokdamasi iš tavęs, iš smulkių tavo rūpestėlių, intrigėlių, išsėidimų, žmogiškos tuštybės, kultinės priklausomybės ir susireikšminimo.

Netyčia parašiau – „susireiškinimo“. Ir pagalvojau – kaip gražu. Nesusireiškinime, nes kad būtume reiškiniai, mums reikia didelio pasipriešinimo pasaulio inercijai ir tvarkai. Vargu ar įmanoma nugalėti inerciją. Tačiau galime bent pajusti, kad ji nėra visagalė.

Renata Šerelytė

Romualdas Rakauskas. Iš ciklo „Žydėjimas“, 1974

VIENARAGIS

*Iš flamandiško kilimo, blunkančio oro šilkinio,
Ar iš pasakos, kur sakalai ir alchemikai miega,
Jis iššoka, akim kaip žibuoklėm nušviesdamas pievą,
Ir nubėga per skambantį mišką – gražus vienaragis.*

*Sakalai, nusigandę, pro virpantį medį pakyla,
Ir alchemikai braižo ant stiklo ugningą figūrą,
O heraldiški liūtai nuo skydo nušoka į žemę,
Ir jų aukso karūnos po pasakos orą pabyra.*

*Vienaragis įeina į juodą, užnuodytą upę,
Ir vanduo, tartum stiklas, giedrėja ir plaukdamas gieda,
O ištroškę žirgai ir lakštingalos vandenį geria,
Ir su naščiais nuo kalno atbėga prie upės merginos.*

*Vienaragis, sužvengęs, nuo kailio vaivorykštę krato,
Ir merginos rieškučiuom žaibuojančius deimantus beria,
O jis grįžta per mišką į niekad nebuvusį laiką,
Kur kiti vienaragiai po liūdinčiu ažuolu ganos.*

Henrikas Radauskas

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2019 m. suteikė 10 000 Eur paramą šeštadieniam „Draugo“ priedui „Kultūra“, projektui „Lietuvos kultūros sklaida ir kultūros paveldo išsaugojimas bei lietuviybės puoselėjimas pasaulyje“

Šio šeštadienio Kultūros turinys

1-as psl. Renata Šerelytė. Nesusireiškinime • 2-as psl. Algis Vaškevičius. 1918–1920 metų savanorių atminimas ir istorijos pamokos • 3-as psl. Aldona Žemaitytė. Pavasario vėjus... • 4-as psl. Žydronė Kolevinskienė. Tekantys gyvenimai arba pirmasis pasaulio lietuvių suvažiavimas • 6-as psl. Leonas Peleckis-Kaktavičius. Kodėl lietuvaitės akys liūdnoš? (2) • 7-as psl. Astrida Petraitytė. Dviejų dienų patyrimai Rygoje • 8 psl. Pasaulio lietuvių šimtmečio šventimo idėja

Kitame numeryje: Įspūdingiausių Lietuvos medžių takais • Savaitgalis COOL: knygos, filmai, akimirkos

Redaguoja Renata Šerelytė renata.serelyte@gmail.com • Maketuoja Jonas Kuprys

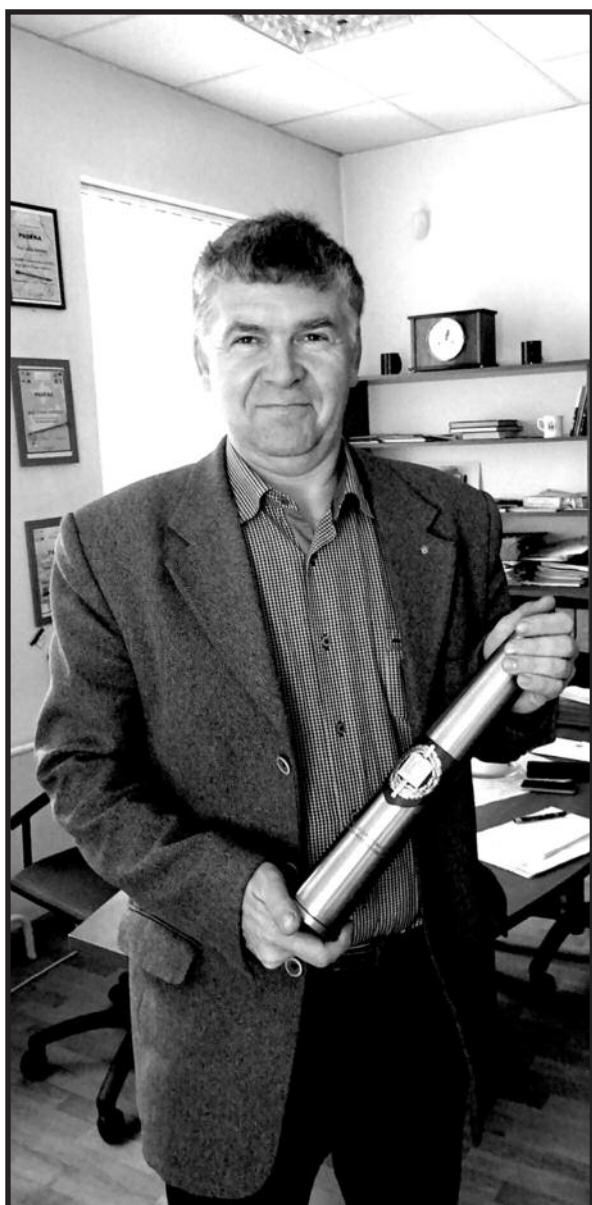
1918–1920 metų savanorių atminimas ir istorijos pamokos

Žygis Musninkų apylinkėse sutraukė daug dalyvių

Algis Vaškevičius

Gegužės 11 dieną sukako lygiai 100 metų nuo tos dienos, kai Kaune, Rotušės aikštėje Lietuvos kariuomenė davė pirmąją viešą savo priesaiką. Apie to meto kariuomenės kūrimąsi ir buvusius iššūkius, apie Lietuvos savanorių kovas 1918–1920 metais ir jų įamžinimą kalbamės su karo istoriku, buvusiu generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos prorektoriumi, Kauno tvirtovės parko direktoriumi, Lietuvos kariuomenės vado patarėju profesoriumi Valdu Rakučiu.

Prof. V. Rakutis daug daro, kad savanorių atminimas būtų tinkamai įamžintas. A. Vaškevičiaus nuotr.

Nepriklausoma Lietuvos valstybė buvo atkurta 1918 metų vasario 16-ąją, bet Lietuvos kariuomenė savo pirmąją priesaiką davė tik 1919 metų gegužę. Kodėl prireikė tiek laiko kariuomenei kurti?

Mes turime prisiminti, kad Vasario 16-osios aktas po jo pasirašymo kuriam laikui, galima sakyti, buvo padėtas į stalčių. Lietuva dar buvo vokiečių žinioje, savos kariuomenės ir negalėjo būti. Viskas ėmė keistis tik 1918 metų lapkričio mėnesį, kai Vokietija pralaimėjo Pirmąjį pasaulinį karą. Reikėjo gintis nuo bolševikų, o tuometis Ministras pirmininkas ir užsienio reikalų reikalų ministras Augustinas Voldemaras teigė, kad mums užteks milicijos, nes yra vokiečių kariuomenė. Atsiranda savanoriai, vedini patriotinių motyvų, nors armiją surinkti nėra lengva, nes tuo pat metu ją bando rinkti ir vokiečiai, ir lenkai, tad atsiranda tokių, kurie bėgioja iš vieno pas kitus.

Vis dėlto 1919 metų gegužę Lietuva jau turi pirmas rimtas pajėgas, ir įvyksta vieša priesaika Kaune, kuri labai svarbi ir propagandiniu požiūriu.

Pirmoji grupė savanorių formuojasi iš karininkų, kurie po Brest-Litovsko taikos sutarties iš Rusijos grįžo į Lietuvą ir čia registravosi – jų buvo apie šimtas žmonių. Kita kategorija – buvę puskarininkiai, grįžę iš karo, bet jų buvo nedaug. Nemažą dalį sudarė žalias jaunimas iš Lietuvos kaimo, kuris neturėjo ką daryti ir kuo užsiimti tame kaime, o čia suveikė ir patriotiniai motyvai.

1919 metų vasarį buvo paskelbta mobilizacija, karių skaičius augo. Skaičiuojama, kad iš viso buvo apie 10 tūkstančių savanorių.

Prisiminkime to meto padėtį – lenkai yra stiprūs, gerai organizuoti, turi gerus vadus, tad jie daug kur įžengė 1919 metų rudenį. Formaliai Lietuva ir Lenkija nekariauja, bet vyksta mūšiai. Mūsų kariuomenė turi aukštą motyvaciją, dezertyrų nedaug, dominuoja patriotizmas, bet švietimo lygis žemas, parengimas prastas. Nėra aukštesniųjų karininkų, o reikia planuoti, reikia logistikos.

Neblogai yra žinomas Giedraičių mūšis, bet retai paminimas ir Musninkų mūšis, kuris taip pat turbūt buvo labai svarbus.

Aš kalbėčiau ir mūsų vadinčiau Širvintų-Giedraičių-Musninkų mūšiu. Musninkai – nedidelis miestelis Širvintų rajone, užimantis labai svarbią strateginę padėtį – per jį eina ir jame susikerta visi pagrindiniai keliai. Jei kontroliuojai šį miestelį, tai kontroliuojai ištis daug. Lenkai net tris kartus puo-

Žygio pradžia prie pernai atidengto paminklo Musninkuose. Irmanto Galvosos nuotr.

lė, ir visus tris kartus jie buvo atremti. Labai daug ką lėmė gera gynyba, lėmė taktika.

Mes negalime teigti, kad tas mūšis buvo laimėtas, bet labai svarbi jo reikšmė įrodant lenkams, ką gali mūsų kariuomenė ir savanoriai. Tai buvo svarbus daugeliu prasmų moralinis smūgis.

Kiek savanoriams buvo svarbu kaip atlygį gauti žemės?

Žinoma, gauti žemės savanoriams buvo svarbu. Tos žemės atsirado – dalis jos anksčiau priklausė rusams, kurie jau 1915 metais paliko Lietuvą, taip pat tiems, kurie buvo prieš Lietuvą – Želigovskio armijos nariams. Tačiau ne vien dėl žemės jie ėjo į armiją – svarbūs buvo ir kiti motyvai.

Teko girdėti, kad apie šį mūsų rašote knygą. Kada ji turėtų pasirodyti?

Taip, knyga ir vadinsis „Širvintų-Giedraičių-Musninkų mūšis“, ją rašome kartu su mano buvusiu mokiniu istoriku Paulium Pacevičium. Ji bus apie pustrėčio šimto puslapių apimties, nemaža dalis jau parašyta. Jei niekas nepasikeis, knyga turėtų išvysti dienos šviesą iki metų pabaigos, bet gali būti ir taip, kad ji išeis tik kitais metais.

Kaip Jums atrodo, ar pakankamai yra įvertintas ir įamžintas 1918–1920 metų savanorių indėlis kuriant ir stiprinant nepriklausomą Lietuvos valstybę?

Iki Antrojo pasaulinio karo buvo padaryta nemažai paminklų ir kitų atminimo ženklų iškilio ne vienas. Dabar irgi tie paminklai statomi, nors padėtis kartais man atrodo keista. Dar 2013 metais lan-kydamasis Jungtinėse Amerikos Valstijose aplankiau ir du ten veikiančius karinius parkus – vienas iš jų įamžino turbūt garsiausią JAV istorijoje Ge-

Pavasario vėjuose...

Aldona Žemaitytė

Taip gražiai virpa drebulės lapeliai net lengvam vėjeliui pučiant... Savo skaistumą jau prarado alyvos, išblukusiais žiedynais svirdamos žemės link. Pienių jūros savo geltoniu nudažė pievas ir net miesto asfaltų pakraščius, kur tik rasdavo žemės lopinėlių. „Dabar, kada gegužės saulė šviečia ant dangaus, kai Tavo vardą taria bažnyčia visa...” – ataidi posmelis iš maldos, o gal litanijos, vaikystėje taip dažnai girdėtos per gegužines pamaldas. Marijos, Dievo motinos, mėnuo... Šiandienos keliuose paklydę žemės vaikai per naktis daužosi miestų kavinėse, baruose, kur ne tik barasi, bet ir gerokai aplamdo vieni kitiems šonkaulius. Kaimai skendi apgaulingos ramybės šuliniuose...

O gegužės mėnesio antroje pusėje visa Lietuva ir lietuviai, gyvenantys užsieniuose, balsuoja: už būsimąjį Lietuvos prezidentą ar prezidentę, bandydami pasirinkti pagal savo pažiūras, polėkius ir poreikius. Taip jau atsitiko, kad visus dešimt metų turėjome prezidentę Dalią Grybauskaitę. Mančiau, kietos rankos ir orios laikysenos moterį. Vieniems patiko jos griežtumas, savitai „kajant“ žodžius, kiti norėjo minkštesnio žmogaus. Televizijos ekrano „peliukai“ Prezidentūroje apgyvendino „kirvį“, kuris turėjo padėti šalies vadovei daryti tvarką šiek tiek pakrikusioje mūsų visuomenėje...

Būtų gražu, kad moteriškojo prado Prezidentūros atstovas išlaikytų dabartinės prezidentės Dalios moteriškąjį įvaizdį. Nors Ingrida Šimonytė, stojusi į „kovą“ su buvusiu bankų atstovu Gitanu Nausėda, mėgsta humoro kupiną rašytojo Haško herojų Šveiką, jos požiūris į tai, kas vyksta dabartinėje Lietuvoje, yra gilus ir išvalgus. Ji geba rimtai ir argumentuotai mąstyti apie Lietuvos žmonių gyvenimą, kurį su rinkimine misija stebėjo važinėdama po Lietuvos miestus ir miestelius...

Vis prisimenu žodžius žymios pasaulinio lygio

Romualdas Rakauskas. Iš ciklo „Žydėjimas“, 1974–1984

archeologės Marijos Gimbutienės, kai ji Lietuvos Atgimimo pradžioje viešėjo Vilniuje. Ji anuomet šių eilučių autorei sakė: turi ateiti žmonijos vadovių ir valdovių moterų era. Tokia tvarka buvo nutolusiuose žmonių amžiuose ir tada viešpatavo taika. Taikos norime mes visi. Dabartinis permanentinis karas, lyg slibinas slankiojantis po planetą, nukrečia šturpu ne vieną žmogų, trokštantį taikos ir ramybės savo vaikams ir visai žmoniškai.

Pastaruoju metu Lietuvos žmonės stebėjo visų (iš pradžių jų buvo devyni) pasiryžėlių norą ir sie-

kį atakuoti Prezidento postą. Tokia gausa ir prezidentų požiūrių margumas tikrai leido kiekvienam Lietuvos piliečiui pasirinkti, kuris prezidentas jam labiau širdies. Į rinkimų tiesiąją išėjo dvišios: Ingrida Šimonytė ir Gitanas Nausėda. Tarsi vieno „lizzo“ paukščiai pagal vertybines nuostatas. Bet... Ingridos humoro jausmas ir širdies atvirumas, savotiškas jos minčių lengvumas įtampos pritvinkusiame šiandienos ore, turėtų labiau paliesti ir kaimų, ir miestų gyventojų širdis. Bent man taip atrodo. Pagyvensim – pamatysim... Antasis balsavimo turas jau čia pat.

Atkelta iš 2 psl.

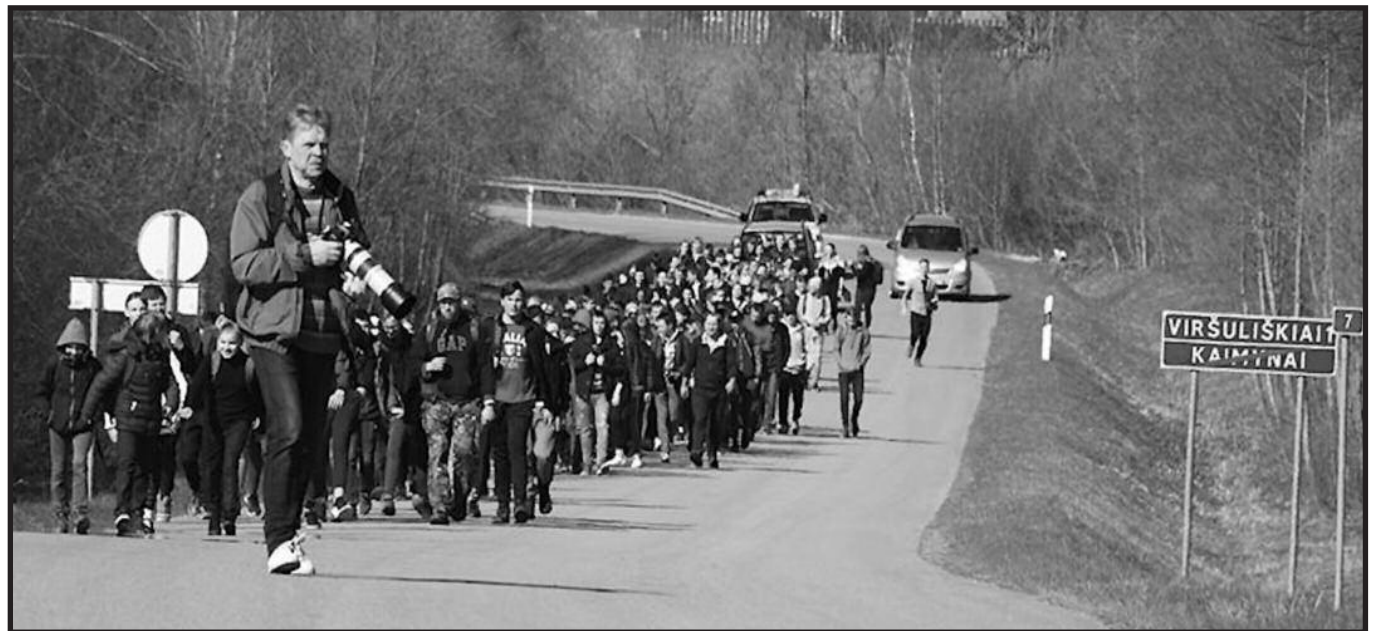
tisbergo mūšį, kuris vyko 1863 metais Pensilvanijos valstijoje. Tada į Lietuvą parsivežiau idėją – įkuriame čia Giedraičių karinį-istorinį parką. Tada nemažai pavyko padaryti šia kryptimi, bet vėliau susidūriau su sunkiai paaiškinamam priešiškimu, ateinančiu iš Vilniaus.

Artėjant nepriklausomybės atkūrimo, Lietuvos kariuomenės šimtmečiui, padidėjo ir dėmesys šiems dalykams. Jaučiu bendruomenės paramą, Krašto apsaugos ministerija skyrė šiek tiek pinigų maršrutui „Lietuvos kariuomenės keliais“ parengti, šiek tiek paramos sulaukiame ir iš 2 procentų gyventojų pajamų mokesčio. Tačiau labai trūksta kito dalyko – laiko.

Kas turėtų būti tame parke, kuo jis būtų įdomus lankytojams?

Šios vietovės nėra patrauklios turistams, čia nėra daug kokių nors įdomių lankytinų objektų, o vieta yra gera, netoli ir Vilnius, iš kur galėtų atvykti daug žmonių. Jau yra parengti septyni turistiniai maršrutai šiame parke – du iš jų dviračiais, taip pat pėsčiomis ir žirgais. Čia galėtų įsikurti du turizmo informacijos centrai, organizuojami įvairūs renginiai, šventės. Tai būtų pats geriausias prieš šimtmetį kovojusių savanorių atminimo įamžinimas.

Balandžio mėnesį, prieš pat Velykas buvo surengtas pėsčiųjų žygis „Musninkų mūšio pėdsakais“ 1919–1920 metų

Irmanto Galvosio nuotr.

Musninkų valsčiaus savanorių kovų keliu iš Musninkų per Kaimynų, Sketerių, Užušilių, Taučiulių kaimus. Kaip kilo idėja jį surengti ir kaip pavyko šis žygis?

Sulaukėme išties nemažai paramos ir pritarimo iš Musninkų Alfonso Petruolio gimnazijos pedagogų, taip pat vietos bendruomenės, kuri yra aktyvi ir gerai organizuota. Tikėjome, kad žygyje dalyvaus koks pusšimtis žmonių, o jų buvo daugiau kaip du šimtai.

Tas masiškas džiugina, bet yra ir kita pusė, nes ne visi moksleiviai buvo pakankamai motyvuoti ir ne visiems buvo iki galo suprantama žygio idėja. Ejome keturias valandas, įveikėme 18 kilometrų, pakeliui su kolega

Paulium daug ką papasakojome, taip pat sutikome ir vietas žmonių, kurie pasidalijo savo atsiminimais.

Kodėl jums pačiam taip svarbu tai, ką darote? Juk neretai tenka važinėti, organizuoti ir už savo pinigus, o ir kitų darbų daug turite.

Taip, dirbu trijuose darbuose ir to laiko tikrai nėra daug. Matyt būna taip, kad tiesiog turi tokią paskirtį ir ją privalai atlikti. Mano paties senelis buvo savanoris, bet aš gyvo jo nemačiau – išvydau tik Sibire atkastus jo palaikus. Savanoriai buvo ir senelio brolis, ir jo pusbroliai – vieno iš senelio brolių pavardė yra iškalta ir puikiam

paminkle savanoriams Musninkų centre, kuris buvo iškilmingai atidengtas praėjusiais metais.

Gal įtakos turėjo ir tai, kad esu ilgametis Lietuvos skautų sąjungos narys – vos grįžęs iš tarnybos armijoje, įstojau į skautus. Tai yra ta ideologinė platforma, kuri leidžia kiekvienam žmogui būti naudingam visuomenei, realiais veiksmais darant ką nors gero Dievui, tėvynei ir artimajam.

Žinoma, būna ir nemažai nusivylimo, man apmaudu dėl mūsų švietimo sistemos, kurioje būtinos realios permainos. Daug darbų dar laukia, ir niekas kitas, tik mes patys juos turėsime padaryti. □

Tekantys gyvenimai

arba Pirmasis pasaulio lietuvių suvažiavimas

Žydronė Kolevinskienė

Apie su(si)važiavimą

Rašytojas, gyvenantis ir kuriantis už savo kalbinės tėvynės ribų, tarp eilučių įsileidžia kitos kultūros balsą, jausmines intonacijas ir idiomias, jų vertimą, tuo praturtindamas savo kalbą ir kultūrą, tapdamas jautresniu kitam. Pasibaigė Pasaulio lietuvių rašytojų viešnagė/forumas Vilniuje. Kai kas, žinoma, juokaudami tai vadino „kitokiu pasauliu“, arba „atsiskyrėliais“, net „sekta“ (neva kam ties skirstymai į grupes: lietuvių rašytojas, jis – visur lietuvių rašytojas) ir t. t. Galima žvelgti tik struktūriškai-politiškai, bet galima ir kūrybingai... Vilniun iš visų šalių susirinko be galo skirtingi rašytojai: nuo visados *cool* Antano Šileikos iki tokių, kurie iš kuklumo vadino save „rašeivomis“, „metraštininkais“, „trumpikių poetais“ ir t. t. Kitaip tariant, kam buvo įdomu, tas ir atvyko. Gal todėl tvyrojo gerumo nuotaika ir nebuvo „lygių“ vienas kitam: kiekvieno gyvenimo kelionė atrodė verta atskiros, talpios knygos. Labiausiai sujaudino Tomo Venclovos eilėraštis apie europietį, kertantį Atlantą, ir Vasilijaus Jaškino esė apie lietuvę, kuri pakėlusį tremtį ir sugrįžusi iš Rusijos, „nebemokėjo“ gyventi Lietuvoje. Daug kas jaudino iki ašarų, o labiausiai tai, kad daugiau galime ir nebesutikti, tose Vilniaus gatvėse, šitaip – pasiklausyti vienas kito (tarsi išpažinties)... Tomis akimirkomis viskas ima atrodyti šventa ir nepakartojama.

Taip subtiliai, jautriai neeilinį įvykį Vilniuje – Pasaulio lietuvių rašytojų suvažiavimą – socialiniuose tinkluose reflektavo eseistė Dalia Staponkutė. Pirmą kartą nuo Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo į Lietuvą susitikti, susiburti buvo kviečiami svetur gyvenantys ir kuriantys rašytojai.

2019 m. gegužės 5–7 dienomis Vilniuje vykusio Pirmojo pasaulio lietuvių rašytojų suvažiavimo tikslas, kaip teigiama Pasaulio Lietuvių Bendruomenės (PLB) išplatintame pranešime, – „kultūrine veikla prisidėti prie Pasaulio lietuvių rašytojų tautinio tapatumo išsaugojimo, gyvo ryšio su tėvyne išlaikymo ir Lietuvos gerovės kūrimo per diasporos kultūros profesionalų dalinimąsi žiniomis, patirtimis ir socialiniais ryšiais“. Pasaulio lietuvių rašytojų suvažiavimas-forumas, kurį organizavo PLB, Lietuvos rašytojų sąjunga ir Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, buvo skirtas Pasaulio lietuvių metams ir Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienai paminėti. Gegužės 5 dieną suvažiavimą Lietuvių literatūros ir tautosakos institute atidarė Lietuvos Respublikos Seimo ir PLB komisijos pirmininkas Antanas Vinkus, PLB pirmininkė Dalia Henke, PLB Kultūros komisijos pirmininkė Jūratė Caspersen, Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė dr. Aušra Martišiūtė-Linartienė, Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkė Birutė Jonuškaitė. „Mums šiais globalizacijos laikais vertingas kiekvienas su Lietuvos kultūra, geografija, istorija ar mitologija susijęs kūrinys. Prasminga yra tai, kad pirmasis lietuvių autorių sambūris vyksta rašytojo Juozo Tumo-Vaižganto, „visomis pajėgomis protestavusio prieš nebūtį“ ir visą gyvenimą rinkusio „deimančiukus“, metais. Tikriausiai ši spalvinga nepriklausomos Lietuvos asmenybė, ir šandien aktualiomis išvalgomis mus stebinanti gyvoji legenda, labai apsidžiaugtų, matydama šitokią margą būrį drąsių, kūrybingų kolegų, kuriems, ko gero, tuojau pat pakartotų savo išstartus žodžius: „Kas iš tiesų yra laisvas žmogus? Šiuolaikinė vi-

Centre – rašytojas Ananas Šileika

suomenė pavergimo instrumentų turi apščiai, tik jie labai subtilūs. Tai, kad gyvename gerbūvyje, nereikia, kad esame laisvi. Laisvė visada reikalauja pastangų”, – tokiais žodžiais susirinkusiuosius pasveikino Lietuvos rašytojų sąjungos pirmininkė Birutė Jonuškaitė.

Apie stiprų norą globaliame šiandienos pasaulyje neprarasti ryšio su savo šaknimis, apie nenumaldomą poreikį suvokti savo tapatybę, atsigręžti į Lietuvą – savo gimtinę, tėvų ar protėvių žemę kalbėjo ir Vileišių rūmų „šeimininkė“ – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto direktorė Aušra Martišiūtė-Linartienė. „Globali Lietuva – tai neišsivaikščiojanti Lietuva, o savo laisvę gerbianči, bet pareigos nepamiršanti ir ateitį kurianti Lietuva. Todėl mums be galo svarbus kiekvienas tautietis, kad ir kur jis gyventų, kad visad išliktų atsigręžęs veidu į savo tėvynę, visad išlaikytų gyvąjį ryšį su Lietuva”, – teigė PLB Kultūros komisijos pirmininkė Jūratė Caspersen. Ypatinga suvažiavimo viešnia – Marija Petrikaitė-Mazeikienė (Mazeiko), 96 metų Gervečių krašto (lietuviška sala Baltarusijoje) atminties saugotoja: „Kartais pačioju savo aprašymus ir man pasrodžia, koki anys nieko neverti, ir noris visa kų suplėšyc ir sudeginc, kad nelikt itų niekų. Ale tadu lyg kas suturi mano runkas ir sako: „Nekliudzyk, tegul lieka.“ Kadu kalviak kas pačitos ir pasakys: „Nemokėjo geriau, tai nors itep parašė, ale visgi parašė.“ Tadū ir vėl rašau” (*Maniutės užrašai*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2016, 134 p.).

Šis suvažiavimas pradėjo labai svarbią tradiciją ir atvėrė pasaulį Lietuvai, o Lietuvą – pasauliui. Kitomis suvažiavimo dienomis Rašytojų klube vyko vieši svečių kūrybos skaitymai. Iš beveik 50 užsiregistravusių į forumą, atvyko ir savo kūrybą skaitė 32 suvažiavimo dalyviai: Neringa Abrutytė (Danija), Vija Arbas (JAV, Lietuva), Akvilina Cicėnaitė-Charles (Australija), Zita Čepaitė (Jungtinė Karalystė), Ingrida Daukšytė (Ingrid Da, Ispanija), Kristina Dryža (Australija), Judita Grublienė (Jungtinė Karalystė), Evelina Gužauskytė (JAV), Jolita Herlyn (Vokietija), Kristina Janušaitė-Vallery (Italija), Vasilij Jaškinas (Vokietija), Eglė Juodvalkė (JAV), Rūta Mataitytė (Norvegija), Aušra Matulevičiūtė (Prancūzija), Rasa Stefa Miliauskas (JAV), Milda Motekaitis (M. M. De Voe, JAV), Marija Možeiko (Marija Petrikaitė-Mazeikienė, Baltarusija), Jutta Noak (Vokietija), Sandra Petraškaitė-Pabst (Vokietija),

Viktorija Nele Prėskienytė Diawara (Mali, Lietuva), Dalia Staponkutė (Kipras), Arūnas Šatkus (JAV), Antanas Šileika (Kanada), Virginija Tarnauskaitė (Baltarusija), Irena Ūlkekul (Vokietija), Rasa Cecilija Unt (Estija), Ona Vaičiulytė-Romančiuk (Baltarusija), Tomas Venclova (JAV, Lietuva), Laima Vincė Sruoginis (JAV), Jolanta Vitkutė (Meksika), Valentina Zeitler (Ispanija, Tenerifė), Virginija Žlabienė Taylor (Jungtinė Karalystė). Registruodamasis kiekvienas autorius atsiuntė savo biografiją, bibliografiją ir kūrybos ištraukas. Tokiu būdu, renkant ne tik Lietuvos skaitytojams gerai žinomų (kurių knygos rašomos lietuviškai ir leidžiamos Lietuvoje), bet ir mažiau žinomų ar visai negirdėtų rašytojų gyvenimo ir kūrybos duomenis, pradėdama kurti Pasaulio lietuvių rašytojų platforma.

Vieniems atvykusiems tai buvo galimybė grįžti, susitikti su artimaisiais, bičiuliais, kitiems – progą pirmą sykį apsilankyti tėvų, senelių žemėse, o taip pat – puiki galimybė užmegzti literatūrinius bendradarbiavimo ryšius, pabendrauti su po pasaulį išsibarsčiusiais tautiečiais. Dalyviai lankėsi Valstybės pažinimo centre (Prezidentūroje), Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose, Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, kur padovanojo savo knygas, skaitė Vaižganto kūrinių ištraukas tradiciniuose LLTI rengiamuose Klasikos skaitymuose. Gegužės 8 dieną dalis rašytojų lankėsi įvairiose Lietuvos mokyklose, bendravo su moksleiviais, skaitė savo kūrybą. Labai svarbu, kad šis renginys pradėjo telkti, burti po visą pasaulį pasklidusius lietuvių kilmės rašytojus, kuriančius ne tik lietuvių kalba, bet savo kūryba teigiančius lietuviškosios tapatybės svarbą.

Apie egzodišką literatūrą ir tapatybę

Pastaraisiais XXI amžiaus metais, sparčiai augant migracijos mastams, keičiasi lietuviškosios literatūros, o kartu ir lietuviškojo kultūrinio paveldo diasporoje kontekstas. Beveik visą egzilės laikotarpį lietuvių rašytojų kūrybinė veikla siejosi su bendruomene ir/ar rašytojų draugija. Galime prisiminti Lietuvių rašytojų draugiją Amerikoje, kuri nuo 1950 metų buvo pagrindinė skėtinė organizacija, vienijusi ne tik JAV, bet ir Kanadoje, Argentinoje, Brazilijoje, Anglijoje, Lenkijoje, Švedijoje, Pran-

Nukelta į 5 psl.

Atkelta iš 4 psl.

cūzijoje ir kitose šalyse gyvenusius ir kūrėjus lietuvių rašytojus. Globalus amžius, keliantis naujus iššūkius, formuluoja ir klausimus: kiek šiandien rašytojui išėivijoje yra svarbi priklausomybė bendruomenei/draugijai? Ir ar ta priklausomybė šiandien gali būti vienintelė galimybė susieti save su istorine tėvyne, jos kultūra ir literatūra? Ypač, turint mintyje gausų kitakalbės lietuvių kilmės autorių kūrybos arealą. Literatūros virsmą atspindi nemenkas autorių masyvas, kuriančių svetur ir publikuojančių knygas ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų (daugiausia – Šiaurės Amerikoje). Vieni autoriai – tai po Antrojo pasaulinio karo pasitraukusių „dypukų“ vaikai, kita dalis – jaunesnės kartos, jau gimę Amerikoje ar pasitraukę iš Lietuvos po 1990-ųjų. Straipsnio pavadinime minima sąvoka „tekantys gyvenimai“ (iš migracijos studijų tyrinėtojo prof. Steno Moslundo siūlomos tarpkultūrinio tapimo greičių teorijos) kaip tik ir liudija šios naujos kartos kuriamos literatūros pobūdį: nuo tarsi savaimė mažėjančio tėvynės ilgesio kūryboje iki „iškėjimo“ į svetimą kultūrą per mišrią šeimą, vaikus ir vėlgį intelektualinio „ištekėjimo“, jau kitokios kokybės įsiliejimo į gimtosios literatūros kontekstą.

Lietuvių diasporos literatūrinę veiklą greta dokumentinės medžiagos, esančios įvairiuose pasaulio lietuvių archyvuose, atspindėjo poezijos ir prozos rinkiniai, almanachai ar kūrybos antologijos, kuriuos šiandien galima traktuoti kaip svarbų lietuvių literatūrinės minties ir jos raiškos paveldą. Sutelkti lietuvių rašytojus „į vieną knygą“ bandyta dar Vokietijos perkeltųjų stovyklų laikotarpiu, vėliau išėivijų autorių antologijos skelbtos Jungtinėse Amerikos Valstijose ir net sovietų Lietuvoje, žinoma, ideologiškai tendencingos ir su cenzūros apribojimais (pavyzdžiui, lietuvių beletristikos rinkinys *Emigranto dalia*, Vilnius: Vaga, 1973, 413 p.)

Galima prisiminti, kad 1947 m. Vokietijos DP stovyklose iniciatyvos vienoje knygoje sutelkti visus iš Lietuvos pasitraukusius rašytojus ėmėsi tuometis Lietuvių rašytojų tremtinių draugijos pirmininkas Stasys Santvaras kartu su Bernardu Brazdžioniu. Taip Tūbingene Lietuvių rašytojų tremtinių suvažiavimo metu pasirodė pirmasis lietuvių rašytojų metraštinis *Tremties metai* (Tūbingen: Patria, 1947, 607 p.). 1957 m. jau Jungtinėse Amerikos Valstijose Bernardas Brazdžionis parengė dviejų dalių *Lietuvių beletristikos antologiją* (I d. – 1957 m., II d. – 1965 m.), o 1971 m. Čikagoje buvo išleista Kazio Bradūno parengta *Lietuvių poezija išėivijoje 1945–1971* (Chigaco: Ateitis, 1971, 671 p.) – papildanti opozicija tuometinėje sovietinėje Lietuvoje išleistam *Lietuvių poezijos* dvitomiui. Tačiau dar prieš kelis dešimtmečius lietuvių diasporos ar išėivijos samprata buvo visai kita, kitoks buvo ir pačių rašytojų santykis su tėvų žeme, gyvenamąja vieta ar bendruomene.

Pirmojo pasaulio lietuvių suvažiavimo metu pristatyta pasaulio lietuvių rašytojų antologija „Egzodika“ atspindi tik labai nedidelę dalį svetur kuriančių autorių. Bet ji svarbi, nes į vieną vietą sutelkti kelių kartų įvairių šalių šiandienos rašytojai savo kūryba liudija ir tradicijas, atsineštas iš gimtosios kultūrinės terpės, ir paveiktas naujo platesnio aplinkos konteksto. Gyvendami ir kurdami skirtingose šalyse, savo kūryboje jie perteikia įtaigius ir daugiaprasmius vaizdinius, kuriuose vis tik išlieka lietuviško tapatumo ženklai.

Į antologiją „Egzodika“ (sudarytojai Žydrone Kolevinskienė, Loreta Mačianskaitė, Saulius Vasiliauskas), stengiantis aprėpti įvairius žanrus ir stilius, buvo atrinkti 35 už Lietuvos ribų gyvenantys ir kuriantys rašytojai, vienaip ar kitaip susiję su Lietuva – poetai, prozininkai, dramaturgai, eseistai, vaikų literatūros kūrėjai. Taip norėta atspindėti įvairius žanrus ir stilius. Čia skelbiamos grožinių tekstų ištraukos „dypukų“ vaikų, t. y. jau kitos kartos – gimusios ne Lietuvoje arba kurie pasitraukė nuo sovietų okupacijos kartu su tėvais, būdami labai maži (pavyzdžiui, Vitalijos Bogutaitės, Eglės Juodvalkės, Irenos Guilford, Birutės Putrius, Antano

Šileikos). Taip pat kūryba ir tų autorių, kurių išvykimą iš Lietuvos ženklino ne politinės, bet visai kitos priežastys, dažnai susijusios ir su globalizacijos amžiaus tranzitiniu gyvenimu ar asmeninės laimės ir sėkmės paieškomis (Neringos Abrutytės, Rūtos Baublytės-Kaufmann, Akvilinos Cicėnaitės-Charles, Dalios Staponkutės, Dianos Šarakauskaitės, Kristinos Janušaitės-Valleri, Valdo Papievio). Trečiąją segmentą sudaro autoriai, gimę už Lietuvos ribų, brenę svetur, bet jaučiantys dingusio prosenelių pasaulio aidą (Malachi Black, Kristina Dryža, Paul Jaskunas, Vasilij Jaškinas, Lina Ramona Vitkauskas).

Rašytojų autobiografiniai komentarai, poetiniai ir prozos pasakojimai vienaip ar kitaip „žemėlapiuoja“ erdvę: ataidi venecijiečių moterų pokalbio nuotrupos (Kristina Janušaitė-Vallery), piešiamas Kalifornijos lygumų vaizdas (Irena Pratitis), kažkur Krasnojarsko karšte girdisi lietuviškos ir rusiškos kalbos mišinys (Vasilij Jaškinas), į stotį įvažiuoja žalias Valle de la Pascua autobusas (Vytautas Gedutis), slegianti Minsko viešbučio nykuma (Paul Jaskunas), nedidelio Prancūzijos kaimelio vienuogynai (Rūta Baublytė-Kaufmann), senųjų muzikos mokytojos namų Basanavičiaus gatvėje aidas (Anna Halberstadt), verkianti maža mergaitė iš Veisiejų prie alyvų alėjos (Diana Šarakauskaitė)...

Visi autoriai savo kūryba kelia klausimus ir ska-

siams rašantiems). Neapsiribojama tik etnocentri- ne lietuviškumo samprata, todėl lietuvių rašytojais laikomi ir tie, kurių tik seneliai ar proseneliai buvo lietuviai, ir tie, kurie yra litvakų ar Lietuvos sentikių palikuonys.

Kalba, vieta, istorija, net nacionalinė kultūra literatūroje yra pagrindiniai identifikacijos orientyrai. Pavyzdžiui, poetas ir žurnalistas iš Jungtinių Amerikos Valstijų Arūnas Šatkus rašo lietuviškai, nes kartais, kaip jis teigia, anglų kalboje neranda tinkamos išraiškos: „Tu skaitai angliškai, ispaniškai, prancūziškai, bet supranti, kad lietuviškoje literatūroje tai turėtų kitokią paaiškinimą. Taip atsiranda poreikis – bendrauti, rašyti, kurti...“

Ne vieno autoriaus autobiografiniame komentare kristalizuojasi istorinė atmintis kaip svarbus tautinės savimonės įprasminimo būdas:

Mano senelis iš tėvo pusės buvo litvakas. Mano močiutė kilusi iš kaimelio dabartinėje Baltarusijos teritorijoje, kadaise taip pat priklausiusio Lietuvai. Bet jie susitiko jau kitapus Atlanto, iš plaukų dar neišsikratę druskos. Buvau pirmas iš šeimos sugrįžęs, sekiau pėdsakais, kuriuos Kauno ir Šeduvos gatvėse paliko mėšlungio traukiamos senelio kojos. Po to buvau antras ir trečias: bandžiau už palto rankovės pačiuoti pasiklydusį kareivį Rygoje, kur mano senelis tarnavo caro armijoje prieš dezertyruodamas į JAV, ėjau apsnigtomis Truskavos gatvėmis, kuriose galėjau už-

Iš kairės: Jutta Noak, Jolita Herlyn ir Arūnas Šatkus

tina skaitytojus ieškoti tegul ir labai sąlygiškų atsakymų: kaip ir koks tapatumas atsispindi lietuviškai ir nelietuviškai rašančių autorių kūryboje? Kokį tautos charakterį formuoja išėivijų vaikai? Šiandien už Lietuvos ribų kuriama literatūra vaduojasi iš ilgą laiką dominavusio kančios, kaltės vaizdinio, kita vertus, jai tebelieka svarbūs tautinio sąmoningumo aspektai: kas aš esu ir koku noriu tapti? Kiek aš esu lietuvis? Pastebėtina, kad kai kurių lietuviškai rašančių prozos autorių herojai aki- vaizdžiai yra „išvietinė“. Kai tuo tarpu anglakalbių kuriamoje literatūroje labai organiškai egzistuoja kelių kultūrų raiška.

Rašytojai antologijoje „Egzodika“ publikuojami abėcėlės tvarka. Kiekvieno pristatomo autoriaus puslapį sudaro trumpa biografija lietuvių ir anglų kalbomis (su nuotrauka), autobiografinis komentaras apie tapatybę, lietuviškas šaknis ir kūrybos ištrauka. Antologijos pabaigoje pateikiamos bibliografinės nuorodos, kurios taip pat gali būti labai naudingos diasporos literatūros tyrinėtojams. Atrenkant tekstus, labiausiai dėmesys buvo kreipiamas į tradicijos praturtinimą, naujos temos išryškini- mą ar stilistinį proveržį. Ypač svarbu buvo užfiksuoti, kaip savo tapatumą reflektuoja nelietuviškai rašantys autoriai, kaip į mūsų literatūros tradiciją įsirašo tie tekstai, kuriuose jau beveik nelikę jokių lietuviškumo apraiškų, išskyrus pačių autorių vardus, pavardžių nuotrupas (Raymond Filip, Milda M. De Voe) ar pagrindinių personažų vardus, gal dar veiksmo vietą – Lietuva (svarbią beveik vi-

uosti jau seniai nudvėsusius benamius šunis, iš kurių nasrų dvokė ropėmis ir į kuriuos mano senelis, dar berniukas, laidydavo akmenis. Man lietuviška tapatybė yra dokumentas, kurį senelis išmainė į pasą su erelio įspaudu. (Malachi Black, g. 1982 Bostone, JAV).

1989 metų vasarą mirė tėvas. Tada atvažiavau pas motiną į Jakutiją, į gyvenvietę, kurioje gimiau. Tuo metu ten, gilioje taigoje, 7 000 km nuo Vilniaus, dirbo statybos instituto studentų būrys. Pasipasa- kojau, kad mano šaknys – lietuviškos. Jie tuoj pat pasikvietė mane prie stalo. Visą naktį prašnekejome. Jau po pusmečio apsilankiau Vilniuje. Naujieji draugai padėjo suieškoti prarastus giminaičius. (Vasilij Jaškinas, g. 1971 m. Jakutijoje).

Pirmuosius lietuviškus žodžius pamėginau tarti 2001-ųjų sausį, skrisdamas į Vilnių. Prieš tai niekada nebuvau girdėjęs tos kalbos. Mano tėvas ja nekaltėjo. Jo tėvas kadaise mokėjo lietuviškai, bet iki mirties spėjo tą kalbą pamiršti. Vaikystėje buvo jos išmokęs iš savo tėvų, dviejų valstiečių, kurie iš Ramygalos apylinkių pačioje XX amžiaus pirmojo dešimtmčio pradžioje persikėlė į Cicero Ilinojuje ir kažkoku būdu atidarė smuklę. Amerikoje praleistas šimtmetis nublukino etninę mano šeimos tapatybę – kol vieną dieną aš nuprendžiau „sugrįžti“ – į šalį, kurioje niekada nebuvau buvęs. (Paul Jaskunas, g. 1971 m. San Antonijuje, JAV).

RAŠYTOJO UŽRAŠAI

KODĖL LIETUVAITĖS AKYS LIŪDNOS? (2)

Leonas Peleckis-Kaktavičius

Tešyns. Pradžia 2019 m. gegužės 18 d. „Kultūroje“

R. Dichavičiaus kūryboje – labai daug gerumo. Iš kur jis? Iš vaikystės? Ir toji kančia, patirta tremtyje, tikriausiai padėjo jam atsirasti? Nors dažniau juk kančia pagimdo pyktį, ne gerumą?..

Dailininkas sako:

– Žmoguje turbūt įgimtas egoizmas. Daugelis išimylėję save. Dėkoju Dievui ir Likimui, kad galiu žavėtis kitų darbais labiau nei savaisiais... Sugebėjimas džiaugtis kitų talentais, darbštumu, sugebėjimas nugalėti savo egoizmą – labai svarbu.

Rūpi dailininko požiūris į jo darbų vertintoją, ilgaamžiškumą, požiūris į meną ir gyvenimą apskritai, tuo labiau, kad, besidairant po dirbtuvę, jos slapčiausias kerteles, prieš akis atsiranda keletas ankstyvojo laikotarpio darbų.

– Teisingas klausimas, kapitalinis, – sako dailininkas. – Kasdien, kas valandą vyksta vertybių perkainojimas! Ypač tai akivaizdu dabar. Vertini aplinką, savo charakterį, klausiu, ar tu tai, ką reikia daryti – darai. Iš naujo žiūrinėjį savo darbus, suvoki, kad dėl daug ko reikėtų paraudonuoti...

R. Dichavičius sugrįžta į metus, prabėgusius leidykloje. Jis liūdnai linguoja galvą: kiekvieno dailininko svajonė – daryti tik tai, ką pats nori. Bet... ne visada gali sau leisti, nes atlyginimą moka už tai, ką užsakė. Per metus perleidęs 300–350 leidinių, save nualini ir tikram darbui nebelieka laiko...

– Gal kokie metai, kai pradėdau daryti, ką aš noriu, – prisipažįsta. – Visą gyvenimą dariau velniaižin ką, pyliau viską ant velnio malūno...

Toks savikritiškumas pribloškia, tačiau dailininko nuoširdumu netikėtai negali. R. Dichavičius iš tų, kuriais tiki iki galo. O gal toji savybė iš protėvių: tolina giminytę sieja su pačiu Motiejumi Valančiumi.

– Esu iliustravęs per du šimtus leidinių, – iš lėntynų ištraukdamas keletą jų, sako dailininkas. – Labai nelygūs tai darbai. Nors yra ir tokių, kurie išlaikė laiko bandymą. Tačiau daugiausia – makulatura...

Liūdna, žinoma, prisiminti nesenus laikus, tą užburta ciklą daryti balastą. To košmaro prigaminta tiek ir tiek. Didžiuliai, kolosalūs žmoniškosios energijos nuostoliai. O juk kol padaroma tona popieriaus...

– Gal nors dabar mūsų visuomenė darys tai, ką reikia daryti. Nebebus bent jau valstybinės programos balastui gaminti, – susijaudinęs dėsto R. Dichavičius. – Štai, pavyzdžiui, Brežnevo raštų tomų tomai... Visi žinojo, kad tai niekalas. Tačiau... laikraščiai tą patį spausdino, paskui – knyga, dar – periodinis leidinys. O Šekspyro ar Kanto ar kažkurio mūsų klasiko neišleido...

Dailininkas papasakoja, kokius kryžiaus kelius praėjo leisdamas Edmundo Laucevičiaus „Knygų irišimai Lietuvoje“. Dirbo kokius penkerius metus, dirbo susižavėjęs. Beje, drauge su žmona Valerija. O paskui – prasidėjo... Ne tik pragulėjo keletą metų parengta, buvo ir rankraščiai dingę, ir originalai. Rimantas sąžiningai padarė, ką galėjo ir daugiau nei galėjo. Griebtasi apgavysčių, diplomatijos. Buvo apėiti visi neleidimo rifai. Padedant redaktoriui, lei-

Rimantas Dichavičius. Senosios žydų kapinės, Olandų gatvė

dyklai. Kaip pats dailininkas prisipažino, galima kokią valandą pasakoti tos knygos, kurios, deja, nesulaukė pats autorius, išleidimo istoriją. Na, o finalas buvo taip pat labai įdomintinas – intrigas, absurdo dėsnis ir visa kita apvainikavo didysis Aukso medalis, pelnytas 1976 metais pasauliniame knygų konkurse. Ji buvo pripažinta kaip reikšmingiausia tų metų knyga pasaulyje...

– Visą laiką mus mokė kaip daryti, ką daryti, – tarsi reziumuodamas sako R. Dichavičius, – absoliučiai nekompetentingi žmonės. Tai buvo absurdiškų komandų grandinė... Į galvą prikalta tiek visokių idiotizmų, jog net nesitiki, kad jų jau nebus...

Sovietų Rusija ir dabar išlieka labai puritoniška. Bet Rimantas Dichavičius ne rusas, jis – lietuvis... Jis priklauso tiems, kurie jau keturiasdešimt metų kovoja už savų tradicijų, savos kultūros išsaugojimą, prieš sovietinės asimiliacijos grėsmę...

Iš prancūzų žurnalo „Photo“ (1989, nr. 262)

Šiandien R. Dichavičiaus dirbtuvėje – pavasariška, o grindys nuklotos naujausiais darbais, kurių dar niekas, išskyrus pačius artimiausius žmones, nematė.

– Ruošiu tokį slaptą ginklą, – prisipažįsta, – reikia kartais atsinaujinti...

Laukdamas šio susitikimo, vėl prisiminiau viešnagę R. Dichavičiaus namuose šalta žiemos dieną, žodžius ir darbus, pokalbio nuotrupas ir – svarbiausia – atmosferą, kuri lyg geroji dvasia ir dabar tvyro toje žodžiais sunkiai nusakovoje menininko dirbtuvėje. „Daug ką žmogus suvoki kaip savaime suprantama, bet formulė ateina vėliau, formulė dažnai pavėluoja...“ – bene labiausiai įstrigusi mintis. Ir dar: „Kurdamas vertybes, artėjį prie Dievo“.

Tačiau man pasirodė, jog taip ir nespėjau iki galo išsiaiškinti, kas jungia meną ir gyvenimą. O gal šito ir neįmanoma padaryti... iki galo?

– Man atrodo, kad mūsų visuomenei labai didelė skriauda padaryta, kreipiant pernelyg mažai dėmesio į emocinį meną, – tarsi pratedamas jau girdėtas mintis, sako Rimantas. – Meno pagalba pasiekiami tokie klodai, kurių jokia logika neįveiksi. O juk ne taip seniai mūsų visuomenei buvo gėda garsiai ištarti, kad gėlė graži, net kalbėti apie meilę. Ir tardavo tuos žodžius žmogus tarsi susisarmatijęs...

Išpūdingai, įtikinamai dailininkas palygino save su laivu.

– Žmogus iš dviejų dalių susideda, – aiškina Rimantas. – Protas – tai kapitonas, tačiau reikia ir variklio. Jeigu nėra noro, aistros giliaja prasme – nieko nebus. Taip ir gyvenime. Be emocijų (kurios stumia) išvis nepajudėsi...

R. Dichavičiui baisu, kad tiek daug žmonių neturi emocinio variklio. Ypač jaunų žmonių. Tačiau tai ne jų kaltė. Pačiam suprast, kad egzistuoja grožis, ne taip paprasta. Dailininkas įsitikinęs, kad sovietinė vidurinė mokykla, viską palikusi saviėgiai, daug metų darė kriminalinį nusikaltimą.

– Aš daug ką suvokiu tik praėjus dvidešimčiai

metų po studijų, – prisipažįsta. – Daug laiko mūsų karta prarado dėl tokių tuštumų. Mes iš esmės – savamoksliai...

Atsigręžus atgal, lyg pro daugiabriaunę prizmę ryškus ir išpūdingas R. Dichavičiaus kūrybos pasaulis. Grafikas, tapytojas, fotografas sukūrė įsimintiną ciklą žmogus gamtoje – žydėjimas – jaunystė. Rimanto fotografiją dažnai vadina himnu jaunystei (ar rasime populiarnesnę fotoalbumą už jo „Žiedai tarp žiedų“?). tačiau fotografija, tas, anot Rimanto, antrasis kvėpavimas, atnešė ir kitokio atradimo džiaugsmą. Daug metų jis fotografavo kaimą – jo architektūrą, senus žmones, kryžius senose kapinėse. Archyve – keli tūkstančiai tokios etnografijos. Beje, jau ne tik archyve. Atėjo laikas ją parodyti visiems. Vieno gailisi Rimantas: neužsirašinėjo dialogų su sutiktais žmonėmis. Gal todėl, kad negalvojo „prireiks – neprireiks“, o gal ir dėl to, kad vizualinis vaizdas jam atrodė svarbesnis ir ją, tą stipriąją pusę, stengėsi eksploatuoti.

O meno kalba, jos pasirinkimas ateina tarsi savaime.

– Su patirtimi ateina tokie dalykai... – vis dar neatskleisdamas „slaptojo ginklo“, išdėlioto ant grindų, paslapties pasakoja R. Dichavičius. – Visada sieki, kad idėja, kuri neduoda ramybės, maksimaliai suskambėtų. Dažnai nelengva atsakyti, kas ją geriausiai įkūnytų – tapyba, grafika, fotografija. Kai kurios idėjos prašosi dinamikos, kai ką per laiko tėkmę norėtusi parodyti. Taip gimė net keli kino scenarijai, kurių gal niekada niekas ir nepastatys. O kažką reikia simfoniniu orkestru sugroti!.. O gyvenimas trumpas. Nori to ir šito. Aš jau skulptoriumi nebegalėčiau būti, nors... labai žavi medžiagiškumas, bronzos ar erdvė...

Beje, užuomina apie skulptūrą – neatsitiktinė. Meilė akmenims – sena Rimanto meilė. Tūkstančius jų prifotografavęs, pilną namų kiemą privilkęs, daug eskizų pridaręs ir... daug skulptūrinių vizijų, skulptūrų, kurių nėra. Kas matė darbus iš ciklo „Skulptūrinės vizijos“, patvirtins: išpūdingi darbai. Aš juos įvertinu konkrečiau: „Jeigu būtumėte skulptorius, Motinystės paminklą nedvedjodamas būčiau pasiūles jums...“

Betgi laikas ir „slaptajam ginklui“.

– Čia yra visai naujas kelias, – kad geriau būtų matoma, atrėmė keletą paveikslų į knygų nugarėles ant darbatalio Rimantas, – kelios technikos susijungia. Ir fotografija, keleriopai apdorota, ir tapyba. Kadangi atsiranda spalva, žymiai emocingiau viskas atrodo. Man tai atrišo kūrybinį mazgą. Noriu didžiulį ciklą padaryti. Koki šimtą darbų...

Ilgas kelias turėjo būti nueitas, kad atsirastų šis, naujasis. Neabejoju: atradimo laimė lydės juo einantį, na ir atgaiva, ir šviesa mus, lydincius...

Kodėl viršūnėje – blogis? Kodėl tokia amžių tradicija?.. Gėris lenkiasi, duoda kelią blogiui...

Reikia save tausoti. Mažiau aistrų – visur smulkesnis. Daugiau teigiamų ramių emocijų. Visą darbui.

Iš Rimanto Dichavičiaus „Dienoraščio“

Pabaiga kitame numeryje

Jugendo stiliaus pastatas

Rygos Katedra iš vidaus

Jugendo stiliaus puošyba

DVIEJŲ DIENŲ PATYRIMAI RYGOJE

Astrida Petraitytė

Rygoje buvau buvusi prieš dešimtmečius – iš anos trumpos ekskursijos tik didinga Rigas Doms (Katedros) erdvė prisiminimuose šmėklojosi. Tad save vis bakinau – gi mūsų kaimynų, ką ten kaimynų – artimiausių giminaičių – sostinė vos už kelių valandų autobusu! Dar nutiko taip, kad prieš keletą metų Vokietijoje sutikta rygietė padovanojo komplektėlį lankstinukų „Jugendstil in Riga“, tad ir juos vartydama, susivokiau: pasivaikščiavimas Rygoje būtų puikios šio architektūros stiliaus studijos. Jugendo stilius, kitaip Art Nouveau (anglakalbėje literatūroje), kitaip – secesija... Pastarasis terminas labiau prigijęs vokiškuose/austriškuose kraštuose, štai: „XIX ir XX a. sandūroje meno stilius Vokietijoje bei Austrijoje, kuriam būdinga stilizacija, laisva kompozicija, lanksčios linijos, asimetrija, moderno principai.“* Taigi XIX–XX a. sandūroje užgimusį protestą prieš dekoratyvinio ir taikomojo meno „akademišką sausumą“ puikiai paliudija Rygos senamiesčio architektūra. Jos pastudijuoti ir susiruošiau į poros dienų išvyką (pirmąją dieną pradėjo, antrąją užbaigė keturių valandų kelionė autobusu).

Visai gudriai dar tik brandindama kelionės planą sumaniau žvilgtelti į Rygos (t.y. Latvijos nacionalinio) Operos teatro gegužės repertuarą ir ten tarp pasaulinės klasikos aptikau nacionalinį kūrinį – gegužės 10 d. rodomą Zigmario Liepinio (Liepiņš) „Turaidos rožė“, kurios premjera įvykusi 2017-aisiais. Bene prieš mėnesį tik bilietų likučius internetas rodė, tad negaišdama išsigijau dar visai neblogą vietą parteryje. Prie šios operos derindamasi, ekskursiją Rygon susiplanavau 10–11 d. (penktadienį–šeštadienį).

Numačiau: pirmoji diena – Operos ir „aklų“ vaikštinėjimų; antroji – Jugendo stiliaus ir Katedros; žinoma, nebus apsieita be stabtelėjimų kavinaite.

Pirmoji diena

Rygos senamiestyje, suprantama, yra ir kur kas senesnius laikus nei XIX–XX amžių sandūra menančių pastatų. Štai manieringos architektūros namai su įmantria fasado puošyba Rotušės aikštėje radosi dar XIV a. Tai buvę Pirklių, kitaip – Juodagalvių namai; per Antrąjį pasaulinį karą su-

griauti, stebėtina puikiai atstatyti jau šios Nepriklausomybės laikais. Aikštėje prieš juos – masyvi legendinio riterio Rolando skulptūra.

Užklydusi į Reformacijos aikštę, atsidūriau prieš Šv. Petro bažnyčią, XVIII a. gotikinį statinį su viršun šaunančiu bokštu (suprantama, dauguma bažnyčių Rygoje – liuteroniškos; Reformacija Latvijoje prigijo anksti ir visuotiniai). Šiek tiek sutrikdęs netikėtumas – privalomas bilietas už 3 eurus (dar galima už 9 pakilti į bokštą, bet ten aš nepretendavau). Užėjus yra į ką akis paganyti, bet tai vis dėlto „tik“ bažnyčia, ne muziejinė ekspozicija. Gal ir pagrįstas rygičių verslumas, turistų po senamiestį šmirinėja gausiai, kodėl jiems neprisidėjus prie senųjų statinių išlaikymo.

Ir be jokio plano senamiestyje bevaikštinėjant galima aptikti „istorinių faktų“, t. y. juos liudijančių ženklų. Štai patenki į Richardo Wagnerio gatvę, randi ir lentelę su įrašu, kad 1837–1839 m. didysis vokiečių kompozitorius Rygoje užėmė kapelmeisterio postą. Arba staiga ant vieno savitos architektūros pastato greta stilizuoto inkiilo – lentelė, kurioje įamžintas pasaulinio garso kino režisierius: „Otaras Joseliani“, iš tekstukų latvių ir gruzinų kalbomis jo sąsaja su Ryga lieka mįslinga (negyveno čia šis gruzinų režisierius, jau prieš dešimtmečius įsikūręs Prancūzijoje); internetas pasufleravo, kad 2004 m. Rygoje vykęs tarptautinis kino festivalis „Arsenas“ buvo skirtas Joseliano 70-mečiui, jis pats dalyvavo kaip garbės svečias...

Iš anksto susiradus Operos teatro pastatą, buvo proga paėjęti ir link žymiojo Laisvės paminklo, iškilusio 1935 m. Granitinio obelisko papėdėje – istorinius įvykius įamžinusios skulptūrinės grupės, o užvertęs galva matai jį vainikuojančią Laisvę – bronzinę jaunos merginos skulptūrą, merginos rankose – trys paaukuotos žvaigždės (simbolizuojančios Latvijos istorinius-etnografinius regionus – Kuršą, Vidžemę ir Latgalą).

Klasikinės (ar – neoklasikinės) architektūros Operos teatras radosi XIX a. antroje pusėje, suprantama – kaip vokiškas teatras. Aristokratiškiems regionams skirtame teatre tikėjaisi erdvių puošnių fojė, tad kiek nuvylė gan siauras koridorius, kuriame teko laukti, kol atsivers durys į salę. Na, bet šioji pasitiko derama prabanga – ir balkonai „auksu“ tviška, ir sietynas žaižaruoja. Per pertrauką, nusileidusi iš koridoriaus vedančiais laipteliais, ap-

lankiau ir kavinę – nors niekuo vašintis neketinau, bet rūpėjo paliudyti, kad teatras nelikęs be šio privalomo komponento...

Opera „Turaidos rožė“ grįšta sena latvių legenda apie Turaidos pilies (esančios prie Siguldos) sodininko meilę gražuolei Majai – o ši dar kūdikis (spektaklyje – maža mergaitė) pilies raštininko surasta prie negyvos motinos, jo išauginta. Latvių kalba dainuojamą tekstą buvo galima sekti ekrane virš scenos bėgančiose eilutėse – greta originalo ir anglų kalba, bet ne visad nerėjosi atitrūkti nuo paties vyksmo, tuo labiau: juk ne taip ir svarbu, kokie siužeto vingiai dabar apdainuojami. Pati

žvilgčiojant į bukletėlių nuorodas, buvo proga darskart pereiti irgi išvaikarėse lankytas Audėju, Teatro gatves; keletą gatvių su jugendstiliniais „objektais“ miesto plane susiradau... Namai, ties kuriais stabtelėjau, išties stebino ir žavėjo – ne tiek bendru architektūrinio sprendimu, kiek dekoru; vienur skulptūrėlės, lipdiniai, kitur ornamentai (ir „auksiniai“ – taip primenantys austrų secesijos meistrą Gustavą Klimtą)...

Į jungendstilinę ekskursiją dar priešpieť įsiterpė XIII a. iškilusi (ir per šimtmečius įvairių metamorfozių, papildymų patyrusi) Katedra (Rigas Doms) – šįkart ir 5 eurų mokestis ne-

Muziejiniai Katedros eksponatai.

Astridos Petraitytės nuotr.

opera man, muzikos diletantei, pasirodė klasikinės stilstikos su liaudiškų tonacijų tarpais, atlieka gal ir ne Metropolitanu lygiu, bet profesionaliai. Solistų dialogais grįstame pasakojime gal ir trūko chorų, užpildančių askeitišką scenovaizdį – labiau balsų polifoniškumo nei „masuotės“: fiziškai erdvę pagyvindavo šokėjos (įvairiuose „vaidmenyse“ – pvz., žydinčių krūmų).

Antroji diena

Grįžusi po operos, iš atsivežtųjų Jugendstil'iaus bukletėlių dėliodamasi rytdienos maršrutą, turėjau progos pasišaipyti iš savęs: pirmasis „objektas“, ties kuriuo verta stabtelėti, *Kaleju* gatvė, toj pačioj, kur mano viešbutėlis... Tad, galima sakyti, rytą, vos išžengusi pro duris ir pradėjau savo teminę ekskursiją. Po to, vis pa-

stebino. Nors pati Katedros architektūra romaniškai-gotiškai santūri, bet kai kurios interjero detalės stebina puošnumu – medinė sakykla su skulptūrėlių gausa, barokiškai prašmatnūs vargonai... Netikėtai pataikiau pačiu laiku – prieš dvyliką. Ir turistinės grupės, staiga užplūdušios, į suolus susėdusios, ir prie vienos kolonos pritvirtintame ekrane ėmęs šmėžuoti vaizdas (moteris kol kas ruošėsi prie sudėtingo – ne tik klaviatūros, bet ir įvairių pultelių ar svirtelių – mechanizmo) paliudijo: dvyliką prasidės vargonų koncertas – ir dar koks! Ir aidinti, persiliejanči, (tarsi) daugiabalsė muzika pati skelbė savo didybę, ir ekrane regimas atlikėjas „žongliravimas“, perjunginėjant registrus ir pan., liudijo, kokios meistrystės ji reikalauja.

Nukelta į 8 psl.

Ryga

Atkelta iš 7 psl.

Kūriniai, matyt, specialiai buvo parinkti taip, kad demonstruotų vargonų galimybes – tai skaidriai skambesiu mus užlieti, tai kone grėsmingu gaudimu perspėti... Katedros vargonininkė Ilze Reine (išeidama prie kasos suradau programėlę) pradėjo dingingu Johannu Sebastianu Bachu (1685–1750); kiti du kompozitoriai – Jean Batiste Loeillet (1680–1730) ir Charles Marie Widor (1844–1937) – taip pat suteikė galimybę pajusti vargonų „daugiabalsiškumą“.

Laimei, neišskubėjau iškart po koncerto: Katedros kiemą supančioje kolonadoje radau, galima sakyti, tikrą muziejų, istorinių eksponatų turtingą – čia ir senos antkapinės plokštės ar jų fragmentai, ir senoviniai pabūklai, ir dar įvairiausi praėjusių amžių paliudijimai. Štai akį patraukė „Salaspilio akmeninė galva“ – masyvus luistas su „stilizuotais“ veido bruožais; archeologinė retenybė pavadinta pagal vietovę, kurioje iškasta; manoma, kad „galva“ liudija pagonišką tikėjimą. O ir pačiame Katedros kieme pasidairyti verta (galima – ir ant suoliuko prisėdus)

– štai ant vienos sienos – Rygos miestą 1201 m. įkūrusio (ir čia įsikūrusio) Livonijos vyskupo Alberto von Buxthoeveno skulptūra (juk Latvijos valstybės ištakose – ne tik Livonija, kaip teritorinis vietas, bet ir Livonijos ordinas, savo mesianistiškiems tikslams sukūręs pakankamai organizuotą struktūrą).

O greta Katedros – jau Herderio skvere – iš Ryprūsių kilusio, Karaliaučiaus universitete studijavusio filosofo biustas: Johann Gotfried Herder, 1744–1803; iš interneto patyriau, kad penktą metų jo darbuotasi Rygoje – pamokslauta vienoje iš bažnyčių, mokytojauta Katedros mokykloje.

Nesilaikiau labai griežtai „teminės“ ekskursijos maršruto – nepasiekiau kai kurių tolimesnių jugendo stiliaus statinių turtingų gatvių, bet šiek tiek paklydinėjau „virš programos“. Žinoma, privalėjau pasiekti Dauguvos krantinę – pasigrožėti vandenu platybe (pagarbiai regėta jau ir pro autobuso langą, įvažiuojant tiltu į Latvijos sotinę). Atkarpėlė nulydėjau muzikos garsais prisisiskausia šventinę koloną – žygiavo ir merginos tautiniais rūbais, ir personažai įvairiausiai „festivaliniais“ aprėdais (patyriau – tradicinis gegužę vykstant festivalis).

Stabtelėjau ties katalikų ir ties anglikonų bažnyčiomis, ties masyviu Parako bokštu, šalia kurio

priglundusiame pastate įsikūręs Karo muziejus, regėjau Latvijos vėliavomis padabintą Pilį, dabar – prezidento rezidenciją... Neužėjau į jokių muziejų – tas porą nepilnų dienelių norėjosi tiesiog paklaidžioti mieste. Dar daug kas liko kitam kartui, nes tikrai – norisi grįžti, praeiti darskart ir jau išvaikščiotaus tais.

* <https://www.lietuviuzodynas.lt/terminai/Secesija>

Akmeninė Salaspilio galva

Tekantys gyvenimai

Atkelta iš 5 psl.

Tad kokie poslinkiai užfiksuoti po Pirmojo pasaulio lietuvių rašytojų suvažiavimo? Iki Nepriklausomybės atkūrimo lietuvių išeivijos literatūra buvo hermetiška. Nedaug kūrėjų turėjo tiesioginį kontaktą su gimtuoju kraštu (ypač pirmaisiais okupacijos dešimtmečiais; vėliau, žinoma, gausėjo). Hermetiškumą, susijusį su patriotinėmis temomis, skaudžiai sąmonėn iširėžusiais skaudžiais atsiskyrimo momentais, kurie taip ir lieka tarsi neperžen-

giama riba, liudija beveik visas DP kartos kūrybinis palikimas. Šiandien daugelį autorių sunkiai galime vadinti išeivijos kūrėjais ar emigrantais (Malachi Black, Vasilij Jaškinas, Kęstutis Nakas, Kristina Dryža, Milda Motekaitis, Irena Praitis, Rasa Stefa Miliauskas), kai kurių niekaip negalėtume susieti su „diasporiniu gyvenimu“, tačiau ir jų kūryboje, ir veikloje, ir autobiografijose tebelieka svarbūs tautinio sąmoningumo klausimai.

Šiandieninis visiškai naujas žvilgsnis į diasporą, į Lietuvos (nebūtinai tik etninių lietuvių) kūrybinį procesą įgalina permąstyti sklaidos ir išsaugojimo būdus: kaip gali būti renkamas, saugomas jau kitos nei DP karta kūrybinis, kultūrinis palikimas svetur? Kaip buvo minėta, ilgus dešimtmečius savotišką kaupimo ir rūpinimosi funkciją atliko Lietuvių rašytojų draugija Amerikoje, Lietuvoje – Lietuvos rašytojų sąjunga (yra Sąjungos narių internetinis tinklalapis rasytojai.lt, kur patalpinta svarbiausia in-

formacija). Pirmasis pasaulio lietuvių suvažiavimas – palankiausia proga, pasiremiant, pavyzdžiui, airių patirtimi, pradėti kaupti virtualią lietuvių diasporos platformą, kurioje rastų vietą ir mokslininkų tyrinėjimai, išvalgos, ir rašytojų bibliografinės nuorodos.

Kaip įrašyta Pasaulio lietuvių rašytojų antologijos sudarytojų žodyje „Kodėl egzodika?“ (termino autorė – L. Mačianskaitė), „mąstydami apie egzodą ir egzotiką, antologijos pavadinime girdime ir kito graikiško žodžio „erotika“ atskambį. Juk erotika, pasak filosofo Algio Mickūno, – taip šaltinio trauka ir aprėptis, į kurią visa nori sugrįžti ir į ją pasinėrus atgyti, numirti, dingti ir vėl pasirodyti, pasisėmus jėgų aistringai kūrybai. Iš tokio geismo ir gimė ši knyga“. Galbūt iš tokio pat geismo gims ir sutelktinė virtuali *lietuvių pasaulio* (prof. E. Aleksandravičiaus terminas) platforma.

Pasaulio lietuvių šimtmečio šventimo idėja

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmetį lietuviai minėjo ne vien Lietuvoje, o šventimo idėjų, iniciatyvų pasipylė ir iš pasaulio lietuvių.

Svarstant, ką paskirti Lietuvai šimtmečio proga, muzikas, vargonininkas Virginijus Barkauskas, gyvenantis JAV, sugalvojo padovanoti septynių koncertų ciklą. Dovanodamas savo talentą ir grojimo meistrystę, pradėta ugdyti dar studijuojant Lietuvoje, subrendusį Amerikoje per ilgametį kruopštų darbą, V. Barkauskas šventiniams koncertams būrė vietos tautiečių bendruomenės narius bei garsino Lietuvos vardą Amerikoje ir Kanadoje.

Vargonininkas, dirbantis Šv. Elžbietos parapijoje, New Yorke, gimė ir mokslus baigė Lietuvoje. Studijuojant paskutiniame kurse Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, V. Barkauskas gavo JAV vyskupų konferencijos stipendiją stažuotis Šv. Juozapo koledže (St. Joseph's College, Indianos valstijoje), suteikusia galimybę tobulinti savo amata pas žinomą vargonininką ir kompozitorių, profesorių Philipą Gehringą. Po studijų vargonininkui pavykus įsitvirtinti už Atlanto, su šeima ten gyvena jau dvidešimt septintus metus.

Mintis rengti koncertus Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio proga kilo praėjusiais metais gavus vietą Prisiškėlimo katedros (Cathedral

Virginijus Barkauskas koncertuoja Šv. Patriko katedroje.

of the Incarnation) New Yorke koncertų programoje. Koncertas buvo paskirtas Lietuvai reikšmingą kovo 11-ąją ir sumanyta artimiausius koncertus paskirti būtent šimtmečio progai. Be jau minėtos Prisiškėlimo katedros, kur įžanginį žodį tarė atstovė iš Jungtinių Tautų misijos New Yorke, vargonininkas koncertų ciklo metu grojo Šv. Patriko katedroje (St. Patrick's Cathedral) New Yorke, kurioje V. Barkauskas buvo pirmas grojęs lietuvis, Nekaltojo Prasiškėlimo bazilikoje (Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception) Washington, kur sveikinimo kalbą pasakė atstovė

iš Lietuvos ambasados Washington. Taip pat Šv. Juozapo koplyčioje (St. Joseph Oratory) Montrealyje, Kanadoje. Šioje koplyčioje muzikai teko garbė groti instrumentu, įtrauktu į garsiausių pasaulio vargonų dešimtuką. Su obojininku, profesoriumi Robertu Beinariu vargonininkas grįžo į Prisiškėlimo katedrą New Yorke su spalvingesne programa, o duetą pasveikino ir įžanginį žodį tarė Lietuvos Respublikos generalinio konsulato Niujorke atstovė. Dar vienas dueto koncertas įvyko Pittsburgh, Šv. Pauliaus katedroje (St. Paul Cathedral).

Programoms pasirinkti lietuvių

bei užsienio kompozitorių kūriniai, atskleidžiantys vargonų muzikos grožį ir instrumento savitumą. Duetu koncertuose, grojant su obojumi, programą teko papildyti. Koncertų ciklo metu atlikti ne tik gerai žinomų kompozitorių Juozo Naujalio, Juliaus Juzeliūno, Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūriniai, bet ir jaunesnių kompozitorių, kuriančių muziką šiais laikais, pavyzdžiui, Giedriaus Svirlainio ar Vaidos Striaupaitės-Beinarienės. Didžioji dalis lietuvių kompozitorių kūrinii buvo premjeros JAV ar bent miestuose, kur jie buvo atlikti.

Koncertų datos derintos prie šventovių planuojamo koncertų grafiko ir per 2018 metus įvyko šeši koncertai. Šių metų balandžio 7 dieną vargonininkas tautiečius ir vietinių bendruomenių narius sukviėtė galingam baigiamajam koncertui Nacionalinėje katedroje (National Cathedral) JAV sostinėje, Washington. Tai antras pagal dydį bažnytinės paskirties pastatas JAV ir ketvirtas didžiausias statinys Vašingtone.

Šis koncertų ciklas – tai sveikinimas Lietuvai ir paminklas pasaulio lietuviams, demonstruojantis, kad siekiant aukštumų ir gerovės bet kur pasaulyje, meilė Tėvynei gali tapti vidinės jėgos varikliu, generuojančiu idėjas bei iniciatyvas, garsinančias Lietuvos vardą visame pasaulyje.

Tekstą parengė Gražina Montvidaitė